

PASAULIO PAŽINIMO VADOVĖLIO „GILĖ“ 4 KLASEI RECENZIJĄ

(autorės Edita Minkuvienė, Ligita Kukanauzienė, Aušra Didžgalvienė)

Recenzentas susipažino su ketvirtos klasės pasaulio pažinimo vadovėliu „Gilė“. Jis papildoma vadovėlių seriją pradinei mokyklai „Šok“ ir **glaudžiai dera** su tos pačios serijos vadovėliais gimtosios (lietuvių) kalbos ugdymui „Pupa“. Autoriai išlaikė ankstesniųjų leidinių („Gilė“ I-III klasei) metodinius principus, formatą, mokomosios medžiagos dėstymą. Šiame vadovėlyje socialiniame ir gamtamoksliniame ugdyme sklandžiai integruojamos dorinio, kalbinio, matematinio, meninio ugdymo turinio detalės. Svarbu pažymėti, kad autorių grupė siūlo mokinių veikloje naudoti aktyvius mokymo būdus: mokymasis bendradarbiaujant, mokymasis ieškant, tyrinėjant, bandant, mokymasis keliant probleminius klausimus, mokymasis vertinant ir įsivertinant. Vadovėlio „Gilė“ šiuolaikiškumą rodo mokymo proceso individualizavimas ir diferencijavimas pagal mokinių gebėjimus ir poreikius. Reikia atkreipti dėmesį, kad autoriai leidžia plėtotis pedagogo kūrybiškumui: tiek planuojant ugdymo procesą, tiek inicijuojant mokinių sumanymus. Recenzentas atkreipia dėmesį, kad įgytų žinių ir gebėjimų kartojimas atliekamas metodiškai, išėjus tam tikrą temų ciklą, bet ne nuobodžiai (sprendžiant kryžiažodį „Ką sudėjau į Giliuko skrynią“ ar rengiant teminį projektą). Pagirtinas autorių siekis vadovėlį pateikti įdomų, žaismingą, patrauklų.

Paskirtis. Recenzentas pastebi, kad vadovėlis **pilnai atliepia** socialinio ir gamtamokslinio ugdymo tikslus ir uždavinius bei laukiamus ketvirtos klasės mokinių pasiekimus – „įvesti mokinius į artimiausią socialinę ir gamtamokslinę aplinką, padėti įgyti žinojimą, padedantį suprasti kaip gyvena žmonės, kaip jų gyvenimas keičiasi, koks ryšys tarp žmonių ir gamtos, tarp praeities, dabarties ir ateities; išsiugdyti gebėjimus, kurių reikia pažįstant pasaulį, jį tiriant, taip pat su kitais bendradarbiaujant, gebėjimą suvokti įvairiausią informaciją, ją tvarkyti, analizuoti ir interpretuoti, gebėjimą taikyti įgytas žinias bei patirtį; gebėjimą kritiškai mąstyti, spręsti problemas, gebėjimą veikti; ugdyti vertybines nuostatas, toleranciją kitiems ir kitokiems; pagarbą gyvybei, įsipareigojimą ir atsakomybę už savo ir kitų gyvybę ir sveikatą, už viską kas vyksta greta“ (Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos, 2008 m. rugpjūčio 26 d.). Svarbu pažymėti, kad vadovėlis „Gilė“ išlaiko vadovėlio turiniui keliamus reikalavimus, t.y. atitinka 10-11 metų amžiaus vaikų psichinės ir fizinės raidos bei socializacijos ypatumus, remiasi šio amžiaus vaikų patirtimi. Vadovėlyje akcentuojamos demokratinės visuomenės ir šalies vertybės. Vadovėlio autoriai siekia ne tik gilinti mokinių žinias, bet ir tobulinti gebėjimus atrasti reikalingą informaciją įvairiuose šaltiniuose, analizuoti, sisteminti įgytas žinias, ugdyti gebėjimus įsivertinti savo žinojimo lygį.

*Kopija tikra: Ekspertinio vertinimo skyriaus
metodiniuke Natalija Džikverciute' dirta*

Struktūra. Visą pasaulio pažinimo priemonių komplektą sudaro vadovėlis, pratybų sąsiuvinis, mokytojo knyga, dalijamoji medžiaga. Recenzavimui pateiktas vadovėlis, kurį sudaro dvi knygos: „Mes-žmonės“ ir „Žemė ir visata“. Vadovėlių sudaro 64 temos. Nors galima numanyti, kad vadovėlio dvi knygos orientuotos į du semestrus, tačiau tai netrukdo mokytojui kūrybiškai vadovėlių išdėstyti per tris trimestrus. Tuomet kiekvienas trimestras baigtųsi pristatomu projektu. Tai rodo vadovėlio autorių norą pasiūlyti lankstų ir lengvai prie įvairių ugdymo proceso organizavimo formų pritaikomą leidinį.

Turinys. Sveikintina idėja ugdomųjų temų pavadinimus pateikti klausiamojo pobūdžio. Iš vienos pusės, tai leidžia iškart sudominti mokinius ar pajauti problemą, tačiau įpareigoja autorius kiekvienai temai ieškoti tikslaus, glausto klausimo ir temos eigoje pateikti tikslingą atsakymą. Kartais to tikslumo pasigendama. Tai pasakytina apie temas „Kas po kūną varinėja kraują?“ (klausimas „kas?“ orientuotas kalbėti apie širdį, tačiau daugiau kalbama apie kraujotakos sistemą „kaip?“), arba „Ką vadiname Olimpinių žaidinių gimtine?“ (nesuprantama pamokos esmė - ar bus kalbama apie Graikiją ar apie Olimpines žaidynes?), „Ką žinome apie žemę?“ (ar nereikėtų patikslinti „planetą žemę“?). Kai kurias temas siūlytume išdėstyti atsakingiau, pvz. „Ar mama atrodo kitaip negu tėtė?“ (kalbama tik apie fizinius skirtumus, kurie akivaizdūs, tačiau nieko apie jų bendrumą žmogiškosios pasaulėjautos, nuostatas, bendrus siekius, tikslus), o kai kurias temas galima apjungti į vieną, pvz. „Kodėl valgome?“ ir „Kodėl kvėpuojame?“.

Autoriai vadovėlio kiekvieną temą siūlo nagrinėti perskaitant teorinę dalį, sprendžiant probleminius klausimus, atliekant tiriamąją ir kūrybinę veiklą, bandymus. Kad pajavairinti mokymo procesą, vadovėlio autoriai mokiniams pateikia kiekvienai temai parinktas „Įdomybės“ ir „Žodynėlius“. Recenzentas teigiamai įvertino vadovėlio mokymo mėnesių jungiamąją giją „Iš mano krašto istorijos“, kurioje nurodoma svarbiausia to mėnesio data. Todėl mokiniai turi galimybę jas visas surinkti ir įprasminti, pavyzdžiui, klasės kalendoriuje.

Recenzentui susidarė nuomonė, kad kai kurios temos yra plačios turiniu ir per vienos-dviejų pamokų laiką tegali būti nagrinėjamos paviršutiniškai. Ypač tai pasakytina apie temas „Ar daug pasaulyje religijų?“, „Kaip keičiasi medžiagos?“, „Ką gali jėgos?“. Juk norėtusi, kad pastarosios dvi temos būtų gvildenamos ne teoriškai, bet praktiniame darbe. Tačiau dėl laiko ir galimybių stokos daug praktinio darbo klasėje įprastai vengiama. Recenzentas atkreipia autorių dėmesį į kūrybinių užduočių įvairovę ir gausą. Suprantama, kad jos įdomios ir reikalingos siekiant įtvirtinti žinias. Bet ar pedagogas gebės kūrybiškai jas visas įgyvendinti? Ar klasėje yra literatūros gausa arba galimybė naudotis internetu? Vadinasi, ketvirtokui lieka daug popamokinių arba namų darbų. Todėl recenzentas siūlytų prie „Kūrybinės veiklos“ pažymėti, kad „ši veikla atliekama

Kopija tikra: D. H.

komandoje“ arba „šią veiklą atlieka keli klasės mokiniai“, arba “šią informaciją renka pasisiūlę mokiniai savanoriai“ ir panašiai.

Recenzentas įvertino vadovėlyje teikiamų žodžių, žodžių junginių vartojimo tikslingumą. Pažymėtina, kad vadovėlio autoriai medžiagą išdėstę aiškiai, tikslingai, normine lietuvių kalba. Tačiau kai kur pritrūko dėmesingumo. Prašytume autorių patikslinti „Jungtinės tautos“ ar „Jungtinių tautų organizacija“ (I knyga, P. 8); prisiminti, kad kas ketvirti metai žemė apie saulę apskrieja per 366 dienas (II knyga, P. 35); Albertas Enšteinas sukūrė *reliatyvumo* teoriją ((I knyga, P. 16); Vincentas van Gogas (I knyga, P. 16), o ne Vinsentas; nerašyti berniukų ir mergaičių brendimo metų (naujausių tyrimų ir jų išvadų yra įvairiausių!) (I knyga, P. 25); patikslinti kada iškilo senovės Graikija (I knyga, P. 36).

Taip pat recenzentas turi pastabų dėl „Žodynėlyje“ pristatomų žodžių aprašų tikslingumo. Siūlytume dar kartą *visus* žodžius pasitikrinti Lietuvių didžiajame kalbos žodyne, Tarptautinių žodžių žodyne (pvz. „okupacija-svetimos valstybės užėmimas *ginkluota jėga*“, „tremtinys - kas priverstinai *išsiūstas gyventi kur kitur, specialioje vietovėje, žmogus, nubaustas tremtimi; kas verčiamas išvykti į kitą vietą, bėglys*“ ir kt.)

Recenzentas palankiai įvertino autorių siūlomus bandymų pavyzdžius. Jų pagalba mokiniai išmoks taikyti vadovėlio teorines žinias praktikoje. Jie tikslingi, žaismingi, įvairūs. Pastebėtina, kad juos galima organizuoti klasėje, taip pat jie nekelia sunkumų (ir pavojaus) juos atliekant namuose. Džiugu, kad vadovėlio autoriai plėtoja mokinių gebėjimus naudotis žemėlapiais, braižyti planus, orientuotis aplinkoje.

Išvada. Recenzentas **teigiamai įvertino** pasaulio pažinimo vadovėlį “Gilė” 4 klasei. Vadovėlio struktūra, turinys, mokomosios medžiagos dėstymas atitinka Mokyklų aprūpinimo bendrojo lavinimo dalykų vadovėliais ir mokymo priemonėmis tvarkos aprašą (Žin., 2009, Nr.61-2450). Neabejotina vadovėlio nauda pedagogui, kaip mokymo proceso vadovui, konsultantui, skatintojui, iniciatoriui. Vertinga vadovėlio mokymų medžiaga mokiniui – aktyviam mokymo proceso dalyviui, informacijos priėmėjui, bandytojui ir tyrinėtojui, savęs vertintojui. Pateiktos pastabos yra rekomenduotino pobūdžio. Jeigu autorės į jas atsižvelgs, vadovėlis, recenzento nuomone, bus tikslingesnis, aiškesnis, tačiau ir dabar jo kokybė yra pakankama.

Recenzentas rekomenduoja vadovėlį teikti leidimui.

2010-02-08

Irina Mickutė

Ugdymo plėtotės centro metodininkė

Kopija tikro: Ekspertinio vertinimo skyriaus
metodininkė Natalija Sitkevičiūtė Irm